

Rasmussen kom i klemme med firmaets kreditkort

*Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet*

Højesteret har netop stemplet et aftalevilkår i kortindehaverreglerne for Eurocard som værende urimeligt eller i strid med redelig handlemåde. Samtidig har afgørelsen ført til en klart forbedret retsstilling for ansatte, der anvender firmakort.

I perioden fra august 1999 til september 1999 rejste lønmodtager Rasmussen rundt for sit firma. Han var en glad mand, for hans firma havde udstyret ham med et firma-kreditkort, som han blot kunne bruge af på firmarejserne, han var økonomichef i selskabet, og han var medlem af selskabets bestyrelse. Der var med andre ord ikke en sky på himmelen. I de knap 2 måneder hævdede Rasmussen ca. 70.000 kr. på kortet primært til overnatninger og restaurationsbesøg. Men bedst som det hele gik godt – holdt det op. Firmaets suverænt største kunde afviste pludselig at betale en faktura og før de ansatte – og Rasmussen – havde fået set sig om, var firmaet taget under konkursbehandling. Det er naturligvis aldrig morsomt at miste sin arbejdsplads, men for Rasmussen blev situationen næsten grotesk. Eurocard havde således ikke modtaget betaling fra firmaet for Rasmussens rejsehævninger på kortet før konkursen. Derfor krævede PBS nu alle pengene af Rasmussen!

Rasmussen var i første omgang helt sikker på, at der måtte foreligge en fejl. Det var jo uomtvistet i firmaets interesse han havde brugt kreditkortet og det var derfor også firmaet, der skulle betale regningen. Rasmussen havde faktisk aldrig hørt om nogen, der købte ind for et firma i overensstemmelse med det, de havde fået lov til, som bagefter selv kom til at hænge på betalingen. Men PBS insisterede og henviste Rasmussen til at læse de kortbetingelser, han i sin tid havde fået. I betingelserne ville han således finde følgende passus: "De [det vil sige kortindehaveren] hæfter solidarisk og direkte for anvendelsen [af kortet], hvis der i relation til virksomheden,

- anmeldes betalingsstandsning
- indledes akkordforhandlinger
- indledes forhandling om gældssanering
- indgives konkursbegæring
- virksomheden i øvrig ophører"

Denne hæftelse forudsætter dog at kortholderen/den ansatte skal have "indsigt i virksomhedens overordnede økonomi og kendskab til at en af ovennævnte situationer kunne indtræffe." Denne passus var muligvis til at leve med, hvis ikke det var fordi der samtidig var omvendt bevisbyrde: det var således kortindehaveren selv, der skulle godtgøre, at han ikke havde haft så meget indsigt i virksomhedens økonomi, at han kunne "hænges op" på en viden eller en burde viden om en eventuelt snarligt forestående konkurs. For en person med titel af økonomichef en næsten umulig opgave.

Både byret og landsret dømte da også Rasmussen til at betale beløbet, der nu – med renters rente - var blevet til 120.000 kr. Resultaterne fik medierne og bl.a. HK til at fokusere på, om

ansatte under sådanne vilkår overhovedet burde acceptere at blive udstyret med et firmakort, idet også andre kort typisk havde en sådan klausul. Selvom resultatet i første omgang syntes lettere grotesk, er det klart at formålet med en bestemmelse som den pågældende er at undgå, at ansatte med ledelsesfunktioner eller anden indsigt i virksomhedens økonomi umiddelbart op til en konkurs eller lignende går ud og bruger løs af firmaets kreditkort, og efterlader gælden til at være et opgør mellem kreditkortselskabet og den konkursramte virksomhed. Selvom de almindelige erstatningsretlige regler ville kunne anvendes i grove tilfælde, vil der i virkelighedens verden kun sjældent være retlig eller bevismæssig mulighed for at komme igennem med et sådant krav. Derfor en bestemmelse om såvel direkte hæftelse (så undgår kreditkortselskabet at skulle bevise at den ansatte har handlet erstatningspådragende) som om omvendt bevisbyrde.

Netop i en sådan konfliktsituation, hvor en aftalt regel kan anskues fra to sider, hvor det set fra den ene side synes oplagt urimeligt og for den anden aldeles rimeligt, er det godt, at vi har mulighed for en tredjeinstansprøvelse ved Højesteret.

Højesteret kom til andet resultat end de to underordnede domstole, men ikke uden ganske megen indbyrdes uenighed mellem dommerne. Der deltog fem dommere i afgørelsen og de delte sig i tre forskellige begrundelser for resultatet. Sammenholder man dommerens begrundelser – præmisserne – opnås imidlertid et ganske klart billede af retstilstanden.

Alle fem dommere var således enige om, at vilkåret om omvendt bevisbyrde, hvorefter det var op til Rasmussen at bevise, at han ikke havde haft kendskab til den forestående konkurs, skulle tilsidesættes i medfør af aftalelovens § 36 som værende urimeligt eller i strid med redelig handlemåde. Af disse fem var der imidlertid to, der tillige fandt, at hele vilkåret om at kortindehaveren skulle hæfte for firmaets gæld i en sådan situation skulle tilsidesættes. Det var de tre øvrige imidlertid ikke enige i. Da det (også her) er flertallet der bestemmer, var det herefter afgørende for resultatet, om PBS kunne bevise, at Rasmussen enten havde haft det fornødne kendskab til den forestående konkurs eller i hvert fald burde have indset at en sådan stod for døren. Af de tre dommere, der ville opretholde bestemmelsen, men altså med "normal" bevisbyrde, var der én, der fandt at PBS ikke havde løftet bevisbyrden og to der fandt, at bevisbyrden var blevet løftet. Disse to dommere var således enige i resultatet fra by- og landsret. Men nu var flertallet altså vendt, idet der var de to dommere, der i det hele ville tilsidesætte vilkåret, samt den ene dommer, der nok ville opretholde hæftelsesmuligheden, men altså ikke fandt at betingelserne konkret var opfyldt. Rasmussen slap således med skrækken.

Den videre betydning af afgørelsen må naturligvis være at PBS og eventuelle andre kortselskaber ændrer deres vilkår, således at man i hvert fald opererer med almindelig bevisbyrde. Skulle selskaberne af en eller anden fjerntliggende grund ikke ændre vilkåret på dette punkt, må de imødesee tilsvarende afgørelser fra domstolene fremover, således at de vil blive forhindret i at håndhæve vilkåret. At opretholde vilkår, der ikke kan håndhæves senere, er imidlertid ikke udtryk for hæderlig forretningsskik, hvorfor det vil forbavse om ikke dette vilkår rent faktisk forsvinder.

Om selskaberne vil gå skridtet videre – og altså følge de to dommere i Højesteret, der fandt hele hæftelsesvilkåret urimeligt – er en anden sag. Selskaberne kan vælge at satse på, at Højesteret også i nye tilfælde vil komme til samme resultat som flertallets, men kan naturligvis også vælge at fjerne vilkåret helt. Eventuelt kunne man forestille sig, at det kunne blive et konkurrenceparameter i relation til firmakort, om den ansatte risikerer selv at hæfte for sit brug eller den ansatte ikke gør det.